

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Natuur & Milieu
T.a.v. Mevrouw Demmers
Postbus 1578
3500 BN Utrecht

Directoraat-generaal Agro

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/Inv

Behandeld door

- 10 JULI 2023 -

Datum

Betreft Bespreking manifest bestrijdingsmiddelen

Geachte mevrouw Demmers,

Ons kenmerk

DGA / 27927401

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Namens de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (hierna: LNV) wil ik u bedanken voor het aanreiken van het 'Maatschappelijk manifest Bestrijdingsmiddelen'. LNV waardeert de inspanning van de betrokken organisaties en neemt de zorgen die in dit manifest worden aangekaart serieus. Het beleid van LNV is erop gericht om de risico's van gewasbeschermingsmiddelen voor mens, dier en milieu zo veel mogelijk te beperken. Wij zetten ons dagelijks in om verbeteringen in het beleid door te voeren. Om deze reden stellen wij uw concrete suggesties op prijs en zien wij ook overeenkomsten met ons beleid. Ik zal de inzet van LNV op enkele door u aangekaarte punten op hoofdlijnen hieronder verder toelichten. Daarnaast vindt u onder punt 3 de inzet van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (hierna: SZW), deze brief zend ik u dan ook mede namens de Directeur-Generaal Werk van dit ministerie. Deze zelfde reactie zal het ministerie van SZW tevens aan de FNV zenden.

1. Pas het voorzorgbeginsel toe

De wetgeving voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden is op het voorzorgbeginsel gebaseerd: alleen als een veilig gebruik is aangetoond, wordt een middel toegelaten en mag het worden gebruikt. De dossiers voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden worden beoordeeld door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb). Het Ctgb laat een middel toe met een wettelijk gebruiksvoorschrift. Wanneer dit voorschrift wordt gevolgd is het middel veilig om te gebruiken. De nationale toelatingsprocedure van middelen en de Europese goedkeuringsprocedures voor werkzame stoffen voorzien in de beoordeling van de risico's voor mens, dier en milieu. In de procedure van goedkeuring van stoffen zal EFSA bij twijfel over de veiligheid geen positief advies uitbrengen en zal een actieve stof niet worden goedgekeurd of zal zijn goedkeuring niet worden verlengd. Er zijn in de afgelopen jaren een groot aantal stoffen niet goedgekeurd of verlengd, omdat er werd geconcludeerd dat er een onaanvaardbaar risico bestond. Als het Ctgb concludeert dat er onvoldoende informatie is om een middel te beoordelen als veilig, zal er geen toelating verleend worden.

2. Zorg voor een gezonde en veilige leefomgeving

Een gezonde en veilige leefomgeving is erg belangrijk. Als gevolg van de wetenschappelijke ontwikkeling komen we steeds meer te weten over effecten van chemische stoffen op mens, dier en milieu. Ik vind het belangrijk dat deze nieuwe inzichten ook hun plek krijgen in de beoordelingssystematiek voor gewasbeschermingsmiddelen. Het kabinet zet daarom in op het steeds verder verbeteren van deze systematiek, bijvoorbeeld om mogelijke neurodegeneratieve effecten beter te kunnen voorspellen of om effecten van cumulatieve blootstelling via de voeding in kaart te brengen en mee te kunnen nemen in de beoordelingssystematiek.

Zo is LNV met het RIVM in overleg om nieuwe testrichtlijnen voor neurodegeneratieve effecten te ontwikkelen, die gebruikt kunnen worden voor de nationale toelatingsprocedure van middelen en de Europese goedkeuringsprocedures voor werkzame stoffen in internationaal verband. Hiermee geeft Nederland gehoor aan een onderzoeksoproep van het EC-Horizon programma die naar verwachting in oktober gepubliceerd wordt (Kamerstuk 2023Z04745). De risicobeoordeling van het Ctgb, die gebruik maakt van deze Europees vastgestelde criteria en methoden, kijkt ook naar de blootstelling van de toepasser, omstanders en omwonenden. Uit onderzoek¹ is gebleken dat in een praktijksituatie de gestelde grenswaarden voor omwonenden niet worden overschreden. Op advies van de Gezondheidsraad wordt er nog vervolgonderzoek gedaan naar de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen van omwonenden van agrarische percelen. In dit lange-termijnonderzoek worden onder andere de relatie met de ziekte van Parkinson en verschillende soorten leukemie verder onderzocht (Kamerstuk 27858, nr. 611). Er zal samengewerkt worden in een consortium door RIVM, IRAS en Nivel, waarbij LNV de opdracht heeft gegeven om een internationale partij bij het onderzoek te betrekken. Evenals het opzetten van een internationale wetenschappelijke adviescommissie om de kwaliteit van het onderzoek te waarborgen. Zo draagt de Nederlandse overheid bij aan het delen van kennis over de gezondheidseffecten van gewasbeschermingsmiddelen op internationaal niveau.

3. Zorg voor een veilige werkomgeving

In het bovengenoemde blootstellingsonderzoek wordt ook gekeken naar de mogelijkheden om de specifieke blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen voor agrariërs mee te nemen. Toepassers van gewasbeschermingsmiddelen moeten veilig hun werk kunnen uitvoeren. Het bevorderen van veilig werken met gevaarlijke stoffen zoals bestrijdingsmiddelen is een speerpunt in het arbobeleid van de minister van SZW. Op dit moment wordt gewerkt aan een Arbovisie 2040, deze zal worden uitgewerkt in een Beleidsagenda. Hierin heeft preventie van nadelige gezondheidseffecten bij werkenden prioriteit. Er wordt zorgvuldig gekeken welke instrumenten ingezet kunnen en moeten worden. De minister van SZW zal uw voorstel om voor de verdachte stoffen een registratieverplichting op te nemen betrekken bij de uitwerking van de Arbovisie in de Beleidsagenda. Dan zal worden afgewogen, ook in het licht van alle andere maatregelen, of opvolging van uw voorstel wenselijk is.

¹ Bestrijdingsmiddelen en omwonenden : Samenvattend rapport over blootstelling en mogelijke gezondheidseffecten | RIVM

De Nederlandse Arbeidsinspectie heeft de afgelopen jaren extra capaciteit gekregen en het toezicht op blootstelling aan gevaarlijke stoffen versterkt, zodat ze effectiever in staat is om het risico op blootstelling te bestrijden. Het toezicht in het programma Blootstelling aan gevaarlijke stoffen (2023-2026) is risicogericht: daar waar risico's voor werkenden het grootst zijn. Het programma Blootstelling aan gevaarlijke stoffen heeft als hoofddoel om de gezondheidsschade als gevolg van arbeidsgerelateerde blootstelling aan gevaarlijke stoffen (kankerverwekkende, mutagene, sensibiliserende, irriterende, neurotoxische en reproductietoxische stoffen) te voorkomen. Daartoe moeten werkgevers aantoonbaar verantwoordelijkheid nemen om werknemers beter te beschermen tegen risico's van blootstelling. Het programma blijft een gerichte mix aan interventies inzetten om werkgevers te stimuleren dat zij duurzaam werk maken van het voorkomen van blootstelling aan gevaarlijke stoffen. In het toezicht op de RI&E controleert de Inspectie of de verplichte raadpleging van ondernemingsraden heeft plaatsgevonden. Om de aandacht voor gezond werken van binnenuit te stimuleren, werkt de Inspectie aan het in hun kracht zetten van ondernemingsraden. Ook zet ze in op versterking van de samenwerking met arboprofessionals zoals bedrijfsartsen en arbeidshygiënisten. Het programma ontwikkelt en onderhoudt tools die bedrijven helpen op een juiste manier met veilige stoffen om te gaan. Eind vorig jaar kwam uit een verkennend onderzoek van de Arbeidsinspectie dat er in de praktijk niet voldoende maatregelen genomen worden voor het veilig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.^[1] De Arbeidsinspectie heeft de sector er toen op gewezen om voor het gezond en veilig werken met gewasbeschermingsmiddelen gebruik te maken van de arbocatalogus glastuinbouw en de stoffencheck-app. Er wordt ook druk uitgeoefend op producenten en leveranciers van gevaarlijke stoffen op opdrachtgevers van werkzaamheden waarbij gevaarlijke stoffen worden gebruikt of vrijkomen, om vanuit hun rol verantwoordelijkheid te nemen. Vanwege de benodigde specialistische kennis van gevaarlijke stoffen behandelt het programma ook klachten en ongevallen op dit gebied. Samenwerking in uitvoering vindt plaats met onder andere de ILT en NVWA. Tevens worden andere interventies ingezet, zoals overleg en afstemming met Stigas, en het toetsen van de Arbocatalogi met het thema Gewasbescherming die de diverse (sub-) sectoren in hebben gediend.

4. Bescherm de biodiversiteit en waterkwaliteit

Het beschermen van de biodiversiteit en de waterkwaliteit is voor het kabinet erg belangrijk. Om het drinkwater te beschermen is het verboden om in onttrekkingsgebieden waar drinkwater wordt gewonnen, gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken. LNV is aan de slag met de motie van het lid Tjeerd de Groot (D66) die de regering verzoekt om het gebruik van bestrijdingsmiddelen in grondwaterbeschermingsgebieden te stoppen via het uitvoeren van twee verkenningen. De eerste verkenning richt zich allereerst op het in beeld brengen van de mogelijke consequenties voor o.a. het agrarisch grondgebruik gelet op de reikwijdte van het gevraagde in de motie en de tweede verkenning richt zich op het beantwoorden van de vraag op welke wijze het stoppen of beperken van het gebruik juridisch vorm zou kunnen krijgen (Kamerstuk 27858, nr. 610). Momenteel is het overigens al mogelijk om op

^[1] [Veilig werken met gewasbeschermingsmiddelen | Nieuwsbericht | Nederlandse Arbeidsinspectie](#)
(nlarbeidsinspectie.nl)

provinciaal niveau, middels Natura 2000 beheerplannen, afspraken te maken over het stoppen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

Uw zorgen op het gebied van de risico's van cumulatie op het milieu begrijpt LNV zeer goed. Er ontbreekt momenteel een Europees richtsnoer om dit soort risico's te beoordelen. Daarom pleit LNV actief bij de Europese Commissie voor een veiligheidsfactor voor werkzame stoffen, waarvan het risico op cumulatie in het milieu het grootst is. Wat betreft niet-toetsbare stoffen, zijn wij aan de slag met de motie van het lid Vestering (Kamerstuk 27 858, nr. 597), die vraagt om een verbod op het gebruik van niet-toetsbare stoffen. Om uitvoering te geven aan deze motie wordt er uitgezocht welke ruimte er hiervoor is. Daartoe zal in overleg getreden worden met de Europese Commissie over de te volgen procedure bij toepassing van artikel 44 van Verordening (EG) nr. 1107/2009 voor de stoffen die onvoldoende toetsbaar zijn (Kamerstuk 27858, nr. 605). Parallel blijft LNV werken aan het verkennen van de mogelijkheden die er zijn om de effecten van niet-toetsbare stoffen structureel in kaart te brengen en inventariseert de NVWA alternatieven voor enkele van deze stoffen. Bovendien lopen er in het kader van het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 meerdere acties om de emissies naar het milieu terug te brengen tot nagenoeg nul in 2030. Bovenop deze inspanningen gaan LNV en IenW aan de slag met de adviezen van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (Rli) waarin uiteengezet wordt welk overheidsbeleid nodig is om de KRW-doelen te realiseren.

5. Versnel de transitie naar natuur inclusieve landbouw

De Gezondheidsraad adviseert om door te gaan op de ingeslagen weg richting weerbare planten en teelten, het verbinden van landbouw met natuur en nagenoeg geen emissies naar milieu en product. In het coalitieakkoord is opgenomen om die lijn te continueren en te intensiveren. In het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 zijn vele acties benoemd om deze doelen te bereiken. Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van de kennis en ervaring in biologische teelten. Het verbinden van de landbouw met de natuur is één van de onderwerpen waaraan in het Uitvoeringsprogramma actief en concreet wordt gewerkt. Om duurzame landbouw te stimuleren is LNV bezig met het voorbereiden van de openstelling van de subsidieregeling geïntegreerde gewasbescherming, waarin o.a. de mogelijkheid zal worden geboden om subsidie te krijgen voor innovatieprojecten. Tevens zal LNV onderzoek doen naar heffingen op gewasbeschermingsmiddelen in het kader van het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Dit onderzoek zal voortborduren op een rapport van onderzoeksbureau Ecorys, getiteld "Economische prikkels weerbare teeltsystemen. In dit rapport is een inventarisatie gemaakt van economische prikkels die bijdragen aan de transitie naar weerbare teeltsystemen (Kamerstuk 27858, nr. 584 – bijlage 1001735). Ecorys ziet in dit rapport een heffing (bij voorkeur met terugsluis) als een stok achter de deur en positioneert deze in de laatste fase van de transitie, namelijk "uitfasering". Daarnaast loopt er een traject om te komen tot het digitaal inwinnen van gegevens over geïntegreerde gewasbescherming (inclusief gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) ofwel digitale gewasbeschermingsmonitor. Hierin is voorzien in een benchmark. Hierover valt meer te lezen in een recente brief aan de Tweede Kamer.²

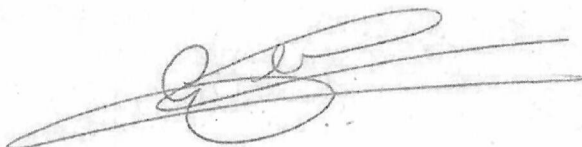
² <https://zoek.officiëlebezoekingen.nl/kst-1086904.pdf>

6. Ondersteun het Europese wetsvoorstel van 50% minder bestrijdingsmiddelen en stem tegen de verlenging van glyfosaat

In juli 2022 is de Kamer geïnformeerd dat het kabinet positief staat tegenover het vaststellen en vastleggen van de kwantitatieve reductiedoelstellingen in nationale wetgeving door de Europese Unie en de lidstaten (Kamerstuk 22112, nr. 3472). Een dergelijk beleidsdoel sluit aan bij de ambitie van het kabinet in het kader van het Uitvoeringsprogramma om tussendoelen te formuleren voor geïntegreerde gewasbescherming en het sluit aan bij de reeds geformuleerde doelen om het aantal normoverschrijdingen voor waterkwaliteit tot nul te reduceren. Verder loopt momenteel de herbeoordeling van de stof glyfosaat. Later dit jaar wordt een voorstel van de Europese Commissie verwacht, op basis van de wetenschappelijke bevindingen van het beoordelend consortium en EFSA, over het al dan niet hernieuwen van de goedkeuring van deze stof. LNV laat zich eerst wetenschappelijk informeren door het Ctgb alvorens Nederland een positie inneemt ten opzichte van het voorstel.

Ik hoop dat ik met deze brief de inzet van LNV heb kunnen verduidelijken en heb kunnen laten zien dat wij de geuite zorgen delen en bovendien al aan de slag zijn gegaan met enkele van de gepresenteerde voorstellen. Ik wil u, en alle ondersteunende organisaties, nogmaals danken voor het presenteren van deze beleidsvoorstellen. Ik vind het prettig om te horen dat u samen met het ministerie van LNV ervoor wil zorgen dat de veiligheid van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen gewaarborgd blijft. Ik waardeer deze handreiking enorm en wij zullen het meenemen in het vervolg van ons beleid.

De Minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit,
namens deze:

Drs. G.M. Landheer
Waarnemend directeur-generaal Agro

Mede namens Directeur Generaal Werk